

ЖИВИТЕ ТРАДИЦИИ: ГАЙДАРДЖИЙСТВОТО В КАЛОФЕР

Интервюто с г-н Мирослав Василев е проведено от г-жа Иванка Балтова

Г-н Мирослав Василев е хореограф-педагог, магистър по режисура, докторант по научната специалност „Музикознание, музикално и танцово изкуство”, автор, водещ и музикален редактор на музикално-фолклорни предавания към БНР, Радио Пловдив, Радио Стара Загора, редактор на вестник „Фолклорен хоризонт”, учител по хореография в основно училище и ръководител на танцов ансамбъл „Розова долина” в Карлово. Сред множеството награди за активна творческа дейност на Мирослав Василев са Награда на град Карлово за 2019 г., „Златна лира”/2017 г./ на Съюза на българските музикални и танцови дейци, Grand Prix от международен фестивал – Полша /2015 г./, „Сирак Скитник” за раздел „Тематични радиопредавания”/2010 г. / Г-н Василев е и ръководител на фолклорен ансамбъл "Розова долина", един от символите на Карлово.

Гайдата съпровожда всеки местен празник в Калофер. Инструментът е музикалната емблема на града.

Г-н Василев, кога гайдарджийството навлиза в подбалканския град?

Предполага се, че гайдарджийството навлиза в подбалканския град чрез преселници (такъв е Васил Гайдаджият от с. Митиризово) и се установява като местна традиция, особено с развитието на животновъдството. През първата половина на ХХ век майсторството на калоферските гайдари набира широка популярност, изпълненията им попадат във фокуса на грамофонната индустрия, радиото и музикалната фолклористика. От тогава датират и най-ранните звукови документи. Първите откриваме в личната колекция от грамофонни плочи на Лари Вайнър (САЩ) – записи на Слави Велев Дерменджиев (гайдар и певец), издадени от грамофонната фирма „Фаворит рекърдс” (1911). Бай Слави, както са го наричали, е първият гайдар, засвирил „на живо” в програмата на държавното Радио София през януари 1936 г. В средата на миналия век фолклористката Райна Кацарова записва „на терен” друг изявен гайдар – Фальо Васильов Цвятков. Славата на калоферските гайдари бързо нараства. Благодарение на изпълнителската си активност, звукозаписната дейност и медийните изяви те извеждат местния музикален диалект в надлокални пространства, достигат нови публики. И днес гайдата е скъп за калоферци инструмент. Потомствени музиканти усвояват гайдарския занаят в семейството, уменията се предават от баща на син, от дядо на внук.

Какъв е местния музикален репертоар в Калофер?

По отношение на местния музикален репертоар можем да очертаем два типа песни и мелодии, които се изпълняват по различни поводи: 1) традиционни, според обредно-празничния календар – коледарски, на „парен петел“, за „ходене на бук“, по време на сватбената процесия, попътни игри, на празничните мегдански хора и др.; 2) съвременни маршове, химни, апотеозни песни за възхвала на хайдушвото, авторски в градско-възрожденски стил. Преселничеството в Калофер силно е повлияло върху песенния репертоар и по отношение на метроритмиката, като преобладават песните в неравноделни размери. Такива са „Заигра хоро голямо“ (5/8), пренесена от с. Васил Левски, песен за Пева Брайкова (7/8 А), „Бачо Никола“ (7/8 Б), срещат се в 8/8, 9/8, както и в смесени размери. Най-добрите музиканти с импровизаторски способности развиват хороходните мотиви, свирната им събира хороиграчите, създава настроение.

Следват ли традицията младите?

Във всяка калоферска къща има поне по една гайда. Музикалните фамилии в Калофер не са изключение. Недялко Тонев свири заедно със синовете си Христо и Антон. Сред най-възрастните в момента музиканти в Калофер е 72-годишният Марин Христов. Пет поколения в неговото семейство са наследници на старата гайдарска традиция. Учи занаята от баща си, известен в миналото като Пейо Гайдаджията. В последните години се забелязва голям интерес към гайдите, много от децата в града започнаха да се обучават в читалището. Калофер е уникален по свой начин град и традициите, които са останали от едно време, са характерни само за това селище.

Въпреки модерните механизми на обучение и усвояване на инструменталния стил и репертоар, гайдарджийството в Калофер остава една от най-старинните жизнени форми на местна изява, а градът – своеобразен център на гайдарската традиция в Подбалкана.